

[1914 nov. 29]¹

*Az Egyesült Államokban működő „Amerikai Szlovák Liga” (Slovenská Liga v Amerike)
emlékirata „a szövetséges és társult hatalmak illetékes diplomáciai köreibez
a szlovák nemzet érdekében”*

ME 1914–XXIV–1232

(Kézírásos magyar nyelvű eredeti fordítás szlovákból)

A m. kir. Miniszterelnökség részére.

Az „Amerikában levő tót Liga” emlékirata, kiadatott az amerikai tótok nevében²

A tót nemzet autochton nemzet Magyarországon. Észak-Magyarországot — nyugatról egészen a keleti határvármegyékig — kompakt, összefüggő tömegekben lakja emberemlékezet óta, és régen az úgynevezett „magyarok” bejövetele előtt már államalkotó kultúrelem volt ott.

Ezen szerény, jólelkű, békeszerető, emellett tehetséges és kultúráképes nemzet, mely évezreden át Magyarország más nemzeteivel egyetértve dolgozott, mindig készségesen rótta le vér- és pénz-adóját. *Soha nem lázongott, soha nem revoltált*, ellenben szorgalmas munkájával nagy nemzetgazdasági értékeket termelt a közös haza számára, és kimagasló embereket adott a hazának politikai, katonai és egyházi téren, valamint a tudomány és művészet terén.

Ezen nemzetnek — a nagy elnyomás dacára, amely alatt szenved — szép, gazdag, a legmagasabb fejlődésre képes nyelve és a körülményeknek megfelelő *irodalma van*, — vannak megőrzött tiszta *erkölcssei*, szokásai, közmondásai, csodálatot keltő *népművészete*, *sőt történeti múltja is* azon ideig, amíg története nem forrt egybe Magyarország más nemzeteinek történetével. — *Az ő ősrégi állampolitikai vármegye-szervezete a mai napig alapja Magyarország közigazgatási felosztásának*, — *az ő nyelvének és kultúrájának már Szent István király idejében magas helye és befolyása volt*, ezt bizonyítják *a koronázási jelvények, a királyi palást és alma feliratai*.

A tótok évszázadokon át híven harcoltak Magyarország más polgáraival együtt a külső ellenség ellen, *sőt a tatárok pusztítása és főkép[p] a török uralom idejében egyedül a mi nemzeti területünk tartotta fenn magát meghódíthatatlanul annyira, hogy akkor az egész független Magyarország tót földön összpontosult*.

E nemzet egészen a nemzeti gondolat (nacionalizmus) érvényesítésének kezdetéig egyértékű és megbecsült, *államalkotó és -fenntartó tényező volt Magyarországon*.

A magyar sovinszta nacionalizmus felébredésének idejétől, különösen pedig a magyar forradalom előtt és alatt és a magyar nemességnek a dynastiával való 1867. évi kiegyezése után nemzetünk az elnemzetesítés kínjait, azaz a magyarosítás kínját kezdte szenvedni.

Már a magyar forradalom idejében a nemesség és a forradalmi kormány nemzeti elnyomást kezdett végrehajtani a tót nemzetben. Az 1847. évi³ miklósi *emlékiratban foglalt szerény kívánságokra a magyar kormány statáriummal és bitófával felelt*, úgy, hogy legjobb fiaink tiltakoztak a forradalom ellen és harcoltak ellene — *voltaképp[p]en a tótok elnyomói ellen*.

A forradalom után a dynastia kiegyezett a magyar nemességgel, és a lojális tót nemzet 1867. év után teljesen azon mágnás klikk önkénye alá került, amely a kiegyezéssel kezébe kapott minden tényleges politikai hatalmat Magyarországon.

¹ A belügyminiszteri fordítói osztály fordításának időpontja.

² L. a 2. melléklet 5. sz. jegyzetét. — Az irat kiemelései ceruzával, helyenként pirossal aláhúzva.

³ Helyesen: 1848. évi. Az 1848. máj. 10-i liptószentmiklósi szlovák program elvi követeléseit l. Kemény G. Gábor: A magyar nemzetiségi kérdés története. Bp. 1947. 23. l.

Azon idő óta a magyar arisztokrata kormányok rendszeres, figyelmetlen, nyersen erőszakos magyarosítást kezdtek űzni. A tót nemzetet megrabolták úgyszólván összes természeti és emberi jogaitól.

Igazságtalan osztály-választójoggal, különösen pedig annak pártos-erőszakos gyakorlásával, a fajukhoz hű tótokat majdnem teljesen kizárták az országgyűlésből, a tót nyelvet teljesen kidobták a közigazgatási és bírói hivatalokból, rákényszerítvén a tót nemzetre annak saját területén kizárólag a magyar bírósági és hivatali nyelvet annyira, hogy a tót csak tolmács segítségével keresheti jogát, és semmiféle bírósági iratot, sem ítéletet, idézést, végrehajtási és árverési hirdetményt, de még adóintést sem kap saját nyelvén, sőt büntető ügyekben neki ismeretlen, magyar nyelven írt jegyzőkönyveket kell aláírnia.

A magyar kormányok nemcsak hogy végre nem hajtották az 1868. évi 44. törvénycikket, mely szerint állami költségen kellett volna felállítaniok a nekünk tótoknak szükséges iskolákat, de dühöngve rávetették magukat a mi kulturális intézményeinkre, amelyeket saját nyomorúságosan megtakarított garasainkból létesítettünk és fenntartottunk. *Becsukták és megsemmisítették ok nélkül — csupán azért, mert attól féltek, hogy ezen intézetek akadályozhatnák a magyarosítás haladását — a három tót gymnasiumot és a „Tót-Matica” irodalmi tudományos intézetet, és lefoglalták vagyonaikat úgy, hogy ma a majdnem 3 millió lelket számláló tót nemzetnek, amely Európa közepén lakik, egyetlen polgári, közép- vagy szakiskolája sincs, annál kevésbé felső iskolája, sőt a magyar iskolai törvény a népiskolákból is kizorítja az ő nyelvét.*⁴

*1883–6. években a kormány annyira ment vad magyarosításában, hogy hivatalos közegeivel rabszolgá módón száz és száz tót gyermeket szállítatott az alföldre megmagyarosítás céljából.*⁵

A gazdasági téren 1868. év óta a kormányok egyetlen fillért sem adtak tót célokra az állami pénzekből, sem kulturális, sem gazdasági célra, hanem az összes állami eszközöket — tehát a mi adópénzünket is — csakis a magyar nemzet javára használták fel úgy, hogy a Tótság, amely fekvésénél, domborzatánál, vízi ereinél és természeti kincseinél fogva szinte a beiparosításra van rendelve, nemcsak hogy majdnem teljesen nélkülözi az ipart,⁶ de a hajdan virágzó mesterségei is elhervadtak, mezőgazdasága elmaradt, folyói szabályozatlanok, erdei részben elpusztítottak és ásványkincsei parlagon hevernek, aminek következménye a tót népnek általánosan ismert szegénysége és nyomora, amely arra kényszeríti, hogy munka és kereset után külföldre vándoroljon. Csak Amerikában van 700.000-nél több munkaképes tót.

Ezen politikai, kulturális és gazdasági tespedést nem lehet tovább tűrni. Az nemcsak hogy kárára — nagy kárára — van a tót nemzetnek, de szégyene a mai kor egész népességének.

A politikai gonosztetteknek, amelyek a tótokon és Magyarország nem magyar nemzetein elkövetettek, *politikailag meg kellett gyengíteniök egész Magyarországot, de erkölcsileg és anyagilag is, és ezzel közvetve az egész habsburgi monarchiát ellenállhatatlanul ferde síkra kergették, amelyen csak oda csúszhat, ahol más idegen hatalmas tényezők zsákmánya lesz.*

Nekünk, külföldön élő tótoknak az ilyen eredmény végre is közömbös lehetne, hogyha tót szülőföldünk, elnyomorított tót testvéreink és a szlávok iránt nem őriznők a szeretet természetes érzéseit. De őrizzük ezen érzéseket, és ezért mi, amerikai tótok felemeljük komoly szavunkat, javításért kiáltva.

⁴ A Matica és a három szlovák gimnázium bezárásával kapcsolatos iratokat l. az Iratok I. kötetében.

⁵ Az 1883–1886. évi ún. „alföldi akció” Trencsén megyei árvák, félárvak alföldi magyar családoknál való elhelyezésére minden tekintetben szerencsétlen kezdeményezésnek bizonyult; iratai a FEMKE levéltárának a Magyar Országos Levéltárban őrzött részében található: OL P-206, 2–3. cs.

⁶ A szlovák régióban kétségkívül akadtak az iparosítás terén teljesen elhanyagolt részek, sőt egész vármegyék is. Ugyanakkor a nagyipari üzemek számát, a munkásság koncentrációját tekintve a Zólyom–Gömör–Szepes vármegyék alkotta övezet az egész ország Budapest utáni legjelentősebb iparterületének számított.

Tesszük ezt azért is, mert az utóbbi időben a borzalmas magyar nyomás folytán öreg hazánkban oly publikált nyilatkozatok jelentek meg, amelyek a tót nemzet tényleges nemzeti kívánságai és politikai gondolkozása tekintetében a közvélemény félrevezetésére használhatók fel.

E nyilatkozatokat, amelyeket vezető tót emberek Magyarországon már a háború folyamán adtak ki, és amelyekben — bizonyos mértékig — az eddigi politikai viszonyokkal való megelégedés fejeztetik ki, mi kötelesek vagyunk érvényteleneknek nyilvánítani azért, mert a tényleges gondolkodással ellenkeznek. *A tót nemzet egyáltalában nem ért velük egyet, és csakis a mostani kormány részéről gyakorolt határtalan terror eredményének tekinti őket.*⁷

Mi azt kívánjuk, hogy vezettessék be és becsületesen hajtassék keresztül az összes nemzetek teljes egyenjogúsága és szabadsága, anélkül, hogy egy nemzetnek vagy nyelvnek mások fölött vagy mások hátrányára bárminő előjoga volna, és ezért az igazság és humanizmus nevében kívánságot és kérelmet intézünk Európa és az egész civilizált világ irányadó politikai tényezőihez, hogy gondoskodjanak arról, hogy a jövő politikai alakulatok megállapításánál és a nemzetek sorsának eldöntésénél a tót nemzetet elkövetett valamennyi méltánytalanság eltávolíttassék, és nemzetünk a többi nemzettel egyjogú és egyértékű tényezőnek tartassék.

A tót nemzet részére teljes autonómiát kívánunk és az önrendelkezési szabadságot úgy politikai, mint kulturális és gazdasági téren.

Az egyes nemzetek nemzeti gondolata, a szabad önrendelkezés és önvezetés elve mozgatja a világot, és ma már egyetlen államférfi, egyetlen állami szervezet nem állhat neki ellen büntetlenül és az egészre nézve káros következmények nélkül.

Az írek már kivívták a hatalmas imperialista Nagy-Britanniától „Home Rul[e]”-jüket,⁸ a magyaroknak megvannak biztosított nemzeti jogaik; a horvátoknak van autonómiájuk, a románok, támaszkodva a független román királyságra, erősen küzdenek jogaikért; a „cseh kérdés” remegteti Ausztria alapjait; a galíciai lengyeleknek és Ausztria más nemzeteinek már többé-kevésbé megvan autonómiájuk kulturális és gazdasági téren; sőt Bosznia-Hercegovina is megkapta autonómiáját; a balkáni népek ágyúdörgés között, véres háborúban rázták le és törték szét a török rabigát; még Albánia lakossága is kivívta autonómiáját; *tehát a tótoknak is kell követelniök és el is érniök azt, ami a szabad önrendelkezéshez, saját nemzeti életük fejlődéséhez és gondozásához szükséges.*

Ezen emlékiratot átadjuk az illetékes döntő politikai tényezőknek azon megjegyzéssel, hogy általánosan kifejezett kívánságunk alapja lesz oly állami systema részletes kidolgozásának és felépítésének, amely a jövőben kizárja a fikciókra épített politika sorshibáit, és amely kizárólag vezethet a nemzetek tartós megnyugtatásához, az emberiség humánus fejlődéséhez és az általános békéhez.

Tisztelendő:

Ford: Vodicska

L. Stojits s. k.

miniszteri titkár

A M. kir. Belügyminisztérium

Fordító Osztálya

körpecsétje

⁷ A Szlovák Nemzeti Párt elnökségének 1914. augusztusi nyilatkozata — mint kötetünk megfelelő iratai pontosan mutatják — nem a kormány nyomására született. Egyedül Jurigának a Pozsony vármegyei törvényhatósági bizottságban tartott beszédében és ott felolvasott lojalitási nyilatkozatában találunk utalást arra, hogy a nyilatkozat bizonyos elvárásoknak igyekezett megfelelni. Vö. az 54. sz. irategyüttes jegyzeteit.

⁸ *Home rule*: önkormányzat (ang.).